

Benjamin Franklin

POVESTEA VIEȚII MELE

Ediția a III-a

Traducere din limba engleză de
IULIA BODNARI

EDITURA HERALD
București

CUPRINS

Notă introductivă	5
Autobiografia lui Benjamin Franklin 1706-1757	10
Scrisoare de la domnul Abel James, cu <i>Note din viața mea</i> (primită la Paris)	108
Scrisoare de la domnul Benjamin Vaughan	110
Continuarea relatării vieții mele, începută la Passy, lângă Paris, în 1784	117
Evenimentele majore din viața lui Franklin	247

NOTĂ INTRODUCIVĂ

Benjamin Franklin s-a născut în Boston, pe Milk Street, la data de 6 ianuarie 1706. Tatăl său, Josiah Franklin, era un fabricant de lumânări care se căsătorise de două ori, iar Benjamin era ultimul dintre cei șaptesprezece copii ai săi. Studiile lui școlare s-au încheiat la vârsta de 10 ani, iar la 12 ani a fost dat ca ucenic la fratele său James, un tipograf care publica ziarul *New England Courant*¹. Cu timpul, a devenit colaborator la ziar și, mai târziu, editorul său oficial. Dar frații s-au certat și Benjamin a fugit mai întâi la New York, apoi la Philadelphia, unde a ajuns în octombrie 1723. A găsit în curând de lucru ca tipograf, dar după câteva luni a fost convins de guvernatorul Keith² să meargă la Londra; acolo a văzut că promisiunile lui Keith erau lipsite de acoperire și a lucrat din nou ca zețar până a fost adus înapoi la Philadelphia de un negustor numit Denham, care i-a oferit un loc de muncă în afacerea lui. La moartea lui Denham, s-a întors la munca

¹ *Curierul din Noua Anglie. (N. tr.)*

² Guvernatorul Keith îl încurajează pe Benjamin Franklin să își deschidă propria tipografie în Philadelphia, promițându-i sprijin financiar. Keith îl trimite în Anglia să cumpere echipamentul pentru tipografie, dar, după ce se imbarcă, Franklin își dă seama că guvernatorul nu are de gând să-l susțină. (N. tr.)

lui anterioară și, în scurt timp, a înființat o tipografie în care se publica *The Pennsylvania Gazette*¹, la care a contribuit cu multe eseuri și prin intermediul căreia a făcut propagandă pentru mai multe reforme locale. În 1723 a început să publice faimosul său almanah – *Poor Richard's Almanac*² –, pentru îmbogățirea căruia a împrumutat sau compus acele viguroase enunțuri de înțelepciune practică pe care se întemeiază o mare parte din reputația lui populară. În 1758, anul în care a încetat să scrie pentru almanah, a tipărit *Father Abraham's Sermon*³, considerată acum una dintre cele mai faimoase opere literare produse în America colonială.

Între timp, Franklin se implică din ce în ce mai mult în treburile publice. Expune un plan pentru o academie, care a fost preluat mai târziu și a dat naștere în cele din urmă Universității din Pennsylvania; fondează o Societate Americană de Știință, prin care vrea să-i ajute pe oamenii de știință să-și comunice descoperirile unul altuia. El însuși începuse deja cercetările legate de electricitate și alte investigații științifice, la care a revenit până la sfârșitul vieții, în răgazul pe care i-l lăsau câștigarea banilor și politica. În 1748 își vinde afacerea pentru a putea studia, fiindcă ajunsese acum la o avere destul de mare; după câțiva ani, face descoperiri care îi

¹ *Gazeta de Pennsylvania*. (N. tr.)

² *Almanahul sărmanului Richard*, almanah anual care a apărut neîntrerupt din 1732 până în 1758. Publicația conținea calendarul, vremea, poezii, zicători, informații astronomice și astrologice, exerciții matematice, aforisme și proverbe etc. (N. tr.)

³ *Predica părintelui Avraam*. (N. tr.)

creează o reputație printre învățații din întreaga Europă. Se dovedește foarte abil în domeniul politic, ca administrator și ca polemist; dar cariera lui de politician e pătată de faptul că și-a folosit poziția pentru a-și face rudele să avanseze. Cel mai notabil serviciu politic a fost reforma sistemului poștal; dar faima lui ca om de stat se sprijină în principal pe serviciile legate de relațiile coloniilor mai întâi cu Marea Britanie și, mai târziu, cu Franța. În 1757 a fost trimis în Anglia să protesteze împotriva influenței familiei Penn¹ în guvernarea coloniilor și timp de cinci ani a rămas acolo, luptând să informeze poporul și politicienii din Anglia despre condițiile din colonii. La întoarcerea în America, a jucat un rol onorabil în afacerea Paxton², din cauza căruia și-a pierdut scaunul din Corpul legislativ; dar în 1764 a fost trimis din nou în Anglia ca agent pentru colonii, de data aceasta cu o petiție prin care îi cerea regelui să recâștige guvernarea aflată în mâinile proprietarilor. În Londra s-a opus în mod activ Legii Timbrului, dar și-a pierdut creditul și o mare parte din popularitate din cauză că a obținut pentru un prieten slujba de agent de timbre în America.

¹ Fondatorii coloniei Pennsylvania, urmașii lui William Penn, care a primit drept de proprietate asupra coloniilor Pennsylvania și Delaware de la regele Carol al II-lea al Angliei, în 1681, ca plată a unor datorii. (*N. tr.*)

² *The Paxton Boys* (băieții din Paxton), un grup de coloniști care considerau că guvernul din Pennsylvania nu făcea destul ca să-i protejeze de raidurile indienilor americani, asasinează un grup pașnic de indieni Susquehannoc și pornesc în marș spre Philadelphia. Franklin ajută la formarea unei miliții care să protejeze capitala de această bandă, apoi se întâlnește cu liderii grupului Paxton și îi convinge să se împrăștiie. (*N. tr.*)

Chiar dacă a contribuit efectiv și a obținut ca legea să fie abrogată, bănuielile nu au fost îndepărtate; însă el și-a continuat eforturile de a prezenta cazul coloniilor, în timp ce tulburările se înteteau și conduceau la criza Revoluției. În 1767 a traversat oceanul, îndreptându-se spre Franța, unde a fost primit cu onoruri; dar înainte de a se întoarce acasă, în 1775, și-a pierdut poziția de ministru al poștelor din pricina rolului jucat în divulgarea faimoasei corespondențe dintre Hutchinson și Oliver în Massachusetts¹. La sosirea în Philadelphia, a fost ales membru al Congresului Continental, și în 1777 a fost trimis în Franța ca împuternicit al Statelor Unite. A rămas în Franța până în 1785, ca favorit al societății franceze; a condus treburile țării sale cu atâta succes, încât atunci când s-a întors în cele din urmă acasă, a fost nominalizat al doilea după Washington pe lista campionilor independenței americane. A murit la 17 aprilie 1790.

Primele cinci capitole ale autobiografiei au fost scrise în Anglia, în 1771, au fost continuate în 1784-1785 și, din nou, în 1788, dată la care s-a oprit cu relatările la anul 1757. După o serie de aventuri extraordinare, forma originală a manuscrisului a fost tipărită în cele din urmă de domnul John Bigelow și este reprodusă aici în chip de recunoaștere a valorii sale de portret al uneia dintre cele

¹ În iunie 1773, Franklin a obținut scrisorile personale ale lui Thomas Hutchinson și Andrew Oliver, guvernatorul și respectiv adjunctul guvernatorului provinciei Massachusetts; scrisorile dovedeau că aceștia încurajaseră Coroana să suprimă drepturile cetățenilor din Boston. Franklin a trimis scrisorile în America, unde au stârnit tensiuni serioase, iar britanicii au început să-l considere un agitator periculos. (*N. tr.*)

mai notabile personalități ale timpurilor coloniale și ca recunoaștere a locului pe care îl ocupă în rândul celor mai importante autobiografii din întreaga lume.

Charles W. Eliot

AUTOBIOGRAFIA LUI BENJAMIN FRANKLIN

1706–1757

TWYFORD, în casa episcopului din St. Asaph, 1771.

Reședința districtuală a episcopului Shipley, episcopul cel bun, așa cum obișnuia să-l numească dr. Franklin. – B.

DRAGUL MEU fiu, dintotdeauna mi-a plăcut să adun mici anecdote despre strămoșii mei. Îți amintești, poate, de cercetările pe care le-am făcut printre rudele care mi-au mai rămas când ai fost cu mine în Anglia și despre jurnalul pe care l-am început în scopul acesta. Îmi imaginez că și ție ți-ar plăcea să cunoști¹ împrejurările vieții mele, dintre care multe îți sunt încă străine, și, așteptând bucuria pe care mi-o va aduce o săptămână de răgaz neîntrerupt în sihăstria mea prezentă de la țară, m-am așezat să ți le scriu. Pe lângă asta, mai am și alte îndemnuri. Fiindcă am ieșit din starea de sărăcie și întu-

¹ După cuvintele „să cunoști” urmau cuvintele „unele din”, subliniate și apoi șterse. – B. (*N. ed. orig.*)

neric în care m-am născut și am crescut și am ajuns la o stare de belșug, și având o oarecare reputație în lume, și dat fiind că am trecut până acum prin viață bucurându-mă de o considerabilă fericire, poate că posteritatea va dori să cunoască mijloacele de care m-am folosit și care, cu binecuvântarea lui Dumnezeu, au reușit atât de bine; în același timp, poate că unele dintre aceste mijloace se vor potrivi cu situația unora dintre cititori și vor fi considerate astfel vrednice de urmat.

Când mă gândesc la fericirea aceasta, sunt îndemnat uneori să spun că, dacă mi s-ar oferi posibilitatea de a alege, nu aș avea nimic împotrivă să iau aceeași viață de la început, cerând doar avantajele pe care le au autorii la a doua ediție, anume corectarea greșelilor din prima. La fel aș face și eu, adăugând la corectarea greșelilor schimbarea unor accidente și evenimente sinistre cu altele mai favorabile. Dar chiar dacă mi s-ar interzice acest lucru, eu tot aș accepta oferta. Fiindcă nu ne putem aștepta la o asemenea repetare, lucrul care seamănă cel mai mult cu retrăirea vieții pare să fie amintirea acestei vieți și transformarea acestei amintiri în una cât mai trainică, prin așternerea ei în scris.

Prin urmare, mă voi lăsa în voia înclinației de a vorbi despre mine și despre faptele mele trecute, înclinație atât de firească la bătrâni; și mă voi lăsa în voia ei fără să devin obositor pentru cei care, din respect pentru vârsta mea, s-ar putea considera obligați să mă asculte, fiindcă ei pot să citească sau nu, după cum le place. Și, în cele din urmă (pot să mărturisesc și asta fiindcă, dacă neg, oricum

nu o să mă creadă nimeni), poate că o fac în mare parte pentru a-mi mulțumi vanitatea. Într-adevăr, rar am văzut sau am auzit cuvintele introductive „Fără să mă laud, aş putea spune”, fără să urmeze numaidecât o laudă. Celor mai mulți nu le place vanitatea altora, oricât de multă ar avea ei înșiși; dar eu îi ofer locul care i se cuvine ori de câte ori mă întâlnesc cu ea, convins fiind că aduce adesea lucruri bune posesorului și celor care se află în sfera ei de acțiune; și de aceea, în multe cazuri, nu ar fi absurd ca omul să-I mulțumească lui Dumnezeu, printre alte mângâieri ale vieții, și pentru vanitatea lui.

Vorbind despre mulțumirea care I se cuvine lui Dumnezeu, doresc cu toată umilința să recunosc că datoriez fericirea din viața mea trecută, despre care am vorbit, providenței Sale milostive, care m-a condus la mijloacele pe care le-am folosit și le-a înzestrat cu succes. Credința aceasta mă face să sper, deși nu trebuie să mă laud, că aceeași bunătate va fi arătată față de mine prin continuarea acestei fericiri și că tot ea mă va ajuta să suport reversul ei fatal, pe care l-aș putea experimenta, așa cum au făcut-o și alții; înfățișarea sortii mele viitoare fiind cunoscută doar de Cel în a cărui putere stă să ne binecuvânteze chiar în mijlocul nenorocirilor noastre.

Însemnările pe care mi le-a înmănat cândva unul dintre unchii mei (care a dovedit aceeași curiozitate și a colecționat anecdote de familie) mi-au furnizat câteva amănunte ce se referă la strămoșii noștri. Din aceste însemnări am aflat că familia a trăit în același sat, Ecton din Northamptonshire, timp de trei sute de ani, și poate

și înainte, dar el nu știa (poate din timpul în care numele Franklin¹, care era înainte cel al unei categorii de oameni, a fost preluat de ei ca poreclă atunci când oamenii din tot regatul aveau o poreclă), pe o proprietate liberă, de treizeci de acri, cu ajutorul meseriei de fierar, care a continuat în familie până astăzi, cel mai mare dintre fii fiind destinat acestei meserii; obicei pe care l-au urmat și el, și tatăl meu în privința fiilor întâi născuți. Când am căutat în registrele din Ecton, am găsit înregistrări ale nașterilor, căsătoriilor și morților lor începând doar cu anul 1555, fiindcă în parohie nu există registre anterioare acestui an. Din acest registru am aflat că eu eram cel mai tânăr fiu al celui mai tânăr fiu care trăise cu cinci generații înainte. Bunicul Thomas, care s-a născut în 1598, a trăit la Ecton până a îmbătrânit și nu a mai putut să-și exercite meseria; atunci s-a dus să locuiască împreună cu fiul său John, vopsitor în Banbury, Oxfordshire, la care tatăl meu a fost dat ca ucenic. Acolo a murit și a fost îngropat bunicul meu. Am văzut piatra lui de mormânt în 1758. Fiul său cel mai mare, Thomas, a trăit în casa de la Ecton și a lăsat-o moștenire, împreună cu pământul, singurului său copil, o fiică; aceasta, împreună cu soțul ei, un Fisher din Wellingborough, i-a vândut-o domnului Isted, acum lord al conacului de acolo. Bunicul meu a avut patru fii care au trăit și au crescut: pe Thomas, John, Benjamin și Josiah. Îți voi spune tot ce știu despre ei din hârtiile mele și, dacă acestea nu se pierd în absența mea, vei găsi în ele mai multe amănunte.

¹ Răzeș, mic proprietar de pământ liber, în Anglia secolului al XIV-lea și al XV-lea. (*N. tr.*)

Thomas a învățat meseria de fierar de la tatăl lui; dar, fiind iscusit și încurajat să învețe (la fel ca toți frații mei) de către un anume Esquire Palmer, pe atunci cel mai de seamă gentleman din parohie, s-a pregătit singur pentru meseria de copist; a devenit un om însemnat în comitat; a fost unul dintre principalii inițiatori ai tuturor acțiunilor publice din comitat, din orașul Northampton și din propriul sat, în care a fost dat ca exemplu de multe ori; a fost observat și sprijinit de multe ori de cel care era pe atunci lordul Halifax. A murit la 6 ianuarie 1702, după calendarul vechi, cu doar patru ani înainte de nașterea mea. Îmi amintesc că relatarea vieții și a caracterului său, pe care am auzit-o de la anumiți bătrâni din Ecton, te-a izbit ca un fapt extraordinar prin asemănarea cu ceea ce știai despre mine.

„Dacă ar fi murit în aceeași zi”, ai spus tu, „te-ai fi putut gândi la o transmigrație¹.”

John a fost dat ucenic la o vopsitorie de lână – am impresia. Benjamin a învățat să vopsească mătase la Londra, unde era ucenic. Era iscusit. Mi-l amintesc bine, căci în vremea copilăriei mele a venit la tatăl meu, în Boston, și a locuit în casa noastră câțiva ani. A trăit până la o vârstă înaintată. Nepotul lui, Samuel Franklin, trăiește acum în Boston. A lăsat în urmă două volume in-cvarto, format MS., constând din mici poeme ocazionale adresate prietenilor și rudelor, dintre care mi-a trimis și mie specimenul

¹ Transmigrație: concepție religioasă potrivit căreia, în momentul morții, sufletul trece dintr-un corp în alt corp. (*N. tr.*)

de față¹. Și-a format un sistem propriu de stenografie și m-a învățat și pe mine, dar, fiindcă nu l-am practicat niciodată, l-am uitat. Eu mi-am primit numele după unchiul acesta, fiindcă între el și tatăl meu a existat o deosebită afecțiune. Era foarte pios și îi plăcea să asculte întotdeauna predicile celor mai buni predicatori, pe care le transcria în stenografia lui, adunând astfel multe volume de predici. Era și un bun politician; prea bun, poate, pentru epoca lui. Într-un târziu, în Londra, a ajuns în mâinile mele o colecție a sa cu toate pamfletele principale referitoare la problemele publice, din 1641 până în 1717; multe volume lipsesc, după cum reiese din numerele lor, dar au mai rămas opt volume in-folio și douăzeci și patru in-cvarto și in-octavo. Un negustor de cărți vechi a dat peste ele și, cunoscându-mă fiindcă mai cumpărasem de câteva ori de la el, mi le-a adus. Se pare că unchiul meu le-a lăsat aici când a plecat spre America, acum cincizeci de ani. Pe margine sunt multe adnotări.

Această obscură familie a noastră a acceptat devreme Reforma și a rămas protestantă în timpul domniei reginei Mary, când s-a aflat uneori în pericol de a intra în încurcături din pricina zelului lor împotriva papistașilor. Făcuseră rost de o Biblie în limba engleză și, ca să o ascundă și să o protejeze, o legaseră cu niște benzi de piele dedesubt, în interiorul unei băncuțe cu patru picioare. Când

¹ Aici urmează la margine următoarele cuvinte între paranteze: „aici inserează poemul”, dar poezia nu apare. Domnul Sparks ne informează (*Viața lui Franklin*, p. 6) că aceste volume au fost păstrate și se află în posesia doamnei Emmons din Boston, stră-stră-nepoată a autorului lor. (*N. ed. orig.*)

stră-stră-străbunicul meu citea din ea familiei, întorcea băncuța cu picioarele în sus și o lua pe genunchi, întorcând foile sub benzi. Unul dintre copii stătea la ușă, ca să dea de știre dacă apărea aprodul, care era un funcționar al tribunalului ecleziastic. În cazul acesta, băncuța era întoarsă din nou pe picioarele ei, cu Biblia ascunsă în ea, ca mai înainte. Anecdota aceasta am auzit-o de la unchiul Benjamin. Întreaga familie a continuat să aparțină Bisericii Anglicane până la sfârșitul domniei lui Carol al II-lea, când unii dintre pastorii care fuseseră excluși din pricina disidenței au ținut întruniri secrete în Northamptonshire, iar Benjamin și Josiah li s-au alăturat, și așa au rămas toată viața; restul familiei a rămas în biserica episcopală.

Josiah, tatăl meu, s-a căsătorit de tânăr și și-a luat soția și cei trei copii în Noua Anglie, în 1682. Faptul că întrunirile religioase secrete erau interzise prin lege și adesea tulburate a făcut ca mulți dintre cunoscuții săi să se mute în această țară, și el a fost convins să-i însoțească acolo unde se așteptau să se bucure în libertate de modul lor de închinare. De la aceeași soție a mai avut alți patru copii, născuți acolo, iar de la cea de-a doua, încă zece – cu totul șaptesprezece; dintre ei, eu îmi amintesc treisprezece, care stăteau la masa lui în același timp, și toți au crescut și s-au căsătorit; eu am fost fiul cel mai mic, născut cu doi ani mai târziu decât cel dinaintea mea, în Boston, New England. Mama mea, a doua soție, a fost Abiah Folger, fiica lui Peter Folger, unul dintre primii coloniști din Noua Anglie, care este menționat cu cinste de către Cotton Mather în istoria bisericii din această țară, intitulată *Magnalia Christi Ame-*

*ricana*¹, ca un „englez evlavios și învățat”, dacă îmi amintesc bine cuvintele. Am auzit că a scris diverse articole ocazionale, dar numai unul dintre ele a fost tipărit, și eu l-am văzut acum mulți ani. Fusesse scris în 1675, în versurile simple și nepretențioase caracteristice epocii și oamenilor de atunci, și adresat celor implicați în conducere. Se declara în favoarea libertății de conștiință și în sprijinul baptilștilor, al quakerilor² și al altor sectanți care fuseseră persecutați, atribuind acelei persecuții războaiele cu indienii și alte nenorociri care se abătuseră peste țară, ca pe niște judecăți ale lui Dumnezeu care pedepseau o ofensă atât de atroce, și recomandând abrogarea acelor legi nemiloase. Totul mi s-a părut scris cu multă simplitate decentă și cu o libertate bărbătească. Îmi amintesc cele șase versuri din încheiere, deși am uitat primele două din strofă; dar intenția lor era să îl facă cunoscut ca autor, deoarece criticele lui izvorau din bunăvoință.

Din toată inima urăsc
Defăimător să fiu;
Din Sherburne, unde locuiesc,
Eu numele mi-l scriu;
Și, ca să nu vă supărați, vă spun curat
Că Peter Folgier vă e amic adevărat.

¹ *Magnalia Christi Americana*, publicată de Cotton Mather în 1702, avea subtitlul *Istoria ecleziastică a Noii Anglii*; consta din șapte „cărți” publicate în două volume și detalia dezvoltarea religioasă a coloniilor din Noua Anglie între anii 1620 și 1698. (N. tr.)

² Quakerii sunt membrii unui grup de mișcări religioase, cunoscut ca *Societatea Religioasă a Prietenilor*; în trecut, erau cunoscuți datorită următoarelor convingeri: refuzau să participe la război, se îmbrăcau simplu, refuzau să depună jurămintele, se opuneau sclaviei și totalitarismului. (N. tr.)